

Татарстан Республикасы ЗАКОНЫ

Татарстан Республикасында балаларның сәламәтлегенә,
аларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм әхлакый үсешенә
зыян китерүне кисәтү чаралары турында

Татарстан Республикасы
Дәүләт Советы тарафыннан
2010 елның 23 сентябрендә
кабул ителде

1 статья. Әлеге Законның жайга салу предметы

Әлеге Закон "Россия Федерациясендә бала хокукларының төп гарантияләре турында" 1998 елның 24 июлендәге 124-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба – Федераль закон) нигезендә Татарстан Республикасы территориясендә балаларның сәламәтлегенә, аларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм әхлакый үсешенә зыян китерүне кисәтү чараларын билгели.

2 статья. Әлеге Законда кулланылучы төп төшенчәләр

Әлеге Закон максатларында түбәндәге төп төшенчәләр кулланыла:

1) балалар (балигъ булмаганнар) – 18 яшькә житмәгән затлар, моңа эмансипацияләнгән балигъ булмаганнар һәм 18 яшькә житкәнче никахлашкан затлар керми;

2) балигъ булмаганнарга булу тыелган урыннар – балаларның сәламәтлегенә, аларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм әхлакый үсешенә зыян китерергә мөмкин булган, Федераль законда билгеләнгән һәм (яисә) әлеге Закон нигезендә ачыкланган, урыннар;

3) балигъ булмаганнарга булу чикләнә торган урыннар – балаларның сәламәтлегенә, аларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм әхлакый үсешенә зыян китерүне кисәтү максатларында ата-аналарыннан (аларны алмаштыручы затлардан), шулай ук балалар катнашында чаралар үткәрүче затлардан башка төнлә

балигъ булмаганнарда булу тыела торган, Федераль законда билгелэнгэн һәм (яисә) әлеге Закон нигезендә ачыкланган, урыннар;

4) ата-ананы алмаштыручы затлар – балигъ булмаганның законлы вәкилләре, шулай ук ата-анасының (законлы вәкилләренен) телдән яисә язмача белдерелгән ризалыгы яисә кушуы буенча балигъ булмаганны озатып йөрүче балигъ булган туганнар һәм башка затлар;

5) төнге вакыт – 1 сентябрьдән башлап 31 майны кертеп 22 сәгатътән алып 6 сәгатъкә кадәр; 1 июньнән башлап 31 августны кертеп 23 сәгатътән алып 6 сәгатъкә кадәр вакыт аралыгы.

3 статья. Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда балаларны булдырмау буенча төп чаралар

Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда балаларны булдырмау буенча төп чаралар түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

1) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда балигъ булмаганнарда булу рөхсәт ителмәү турында балигъ булмаганнарда, ата-аналарга (аларны алмаштыручы затларга), башка гражданның һәм оешмаларга мәгълүмат бирү;

2) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда аларның булуын тикшереп торуну гамәлгә ашыру;

3) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда аларның булуын ачыклау;

4) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда аларның күренүе турында ата-аналарга (аларны алмаштыручы затларга), шулай ук балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга, эчке эшләр органнарына хәбәр итү;

5) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда күренгән балигъ булмаганнарны ата-аналарга (аларны алмаштыручы затларга), шулай ук балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга илтәп тапшыру;

6) балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда аларга булу рөхсәт ителмәү хакында балигъ булмаганнар, ата-аналар (аларны алмаштыручы затлар) белән законнар нигезендә профилактика эше үткәрү;

7) әлеге Закон таләпләрен бозган өчен административ җаваплылык билгеләү.

4 статья. Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннарны билгеләү

1. Юридик затларның яисә яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданның бары тик сексуаль характердагы товарлар реализацияләү өчен генә билгеләнгән объектларында (территорияләрдә, биналарында), сыра ресторанның, шарәб барларында, сыра барларында, чәркәханәләрдә, бары тик алкоголь продукциясен, сыра һәм аның нигезендә

эзерләнә торган эчемлекләрне реализацияләү өчен генә билгеләнгән башка урыннарда, тәүлекнең нинди вакытына карамастан, балигъ булмаганнарда булу тыела.

2. Балигъ булмаганнарның төнлә ата-аналардан (аларны алмаштыручы затлардан) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затлардан башка булуы (алга таба – балигъ булмаганнарның күзәтүчесез булуы) түбәндәге урыннарда тыела:

1) жәмәгать урыннарында, шул исәптән урамнарда, стадионнарда, паркларда, бакчаларда;

2) гомуми файдаланудагы транспорт чараларында;

3) вокзаллар һәм аэропортлар территорияләрендә, моңа балигъ булмаганнар пассажир булган очраклар керми;

4) күпфатирлы торак йортларның гомуми файдаланудагы урыннарында, күпфатирлы торак йортлар янәшәсендәге территорияләрдә, шул исәптән балалар һәм спорт мәйданчыкларында;

5) сулыкларда һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә;

б) юридик затларның яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданның Интернет челтәреннән файдалануны тәмин итү өчен, шулай ук сәүдә һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә (оешмаларда яисә пунктларда) хезмәт күрсәтүләрне гамәлгә ашыру өчен, законда билгеләнгән тәртиптә алкоголь продукциясен, сыра һәм аның нигезендә эзерләнә торган эчемлекләрне ваклап сату каралган күңел ачу, ял итү өчен каралган объектларында (территорияләрдә, биналарда).

3. Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган башка урыннар, мәдәни һәм бүтән жирле горөф-гадәтләрне исәпкә алып, шул исәптән балигъ булмаганнарның күзәтүчесез калуларын һәм хокук бозуларын профилактикалау системасы органнары һәм учреждениеләре, башка дәүләт органнары, жирле үзидарә органнары, оешмалар, ижтимагый оешмалар, гражданныр тәкъдимнәре нигезендә, муниципаль районнарының һәм шәһәр округларының вәкиллекле органнары тарафыннан билгеләнергә мөмкин. Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрендә балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган урыннар тиешле жирлекнең вәкиллекле органы тәкъдиме яисә ризалыгы белән билгеләнә.

4. Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган башка урыннары билгеләү турында тәкъдимнәре бәяләү эксперт комиссиясе тарафыннан гамәлгә ашырыла, аның функцияләрен Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты каршындагы Балигъ булмаганнар эшләре буенча республика комиссиясе башқара.

5. Балигъ булмаганнарда булу тыела яисә чикләнә торган башка урыннары билгеләү турындагы тәкъдимнәр, әлеге тәкъдимнәре дәлилләүче материаллар белән бергә, муниципаль районның, шәһәр округының вәкиллекле органы тарафыннан эксперт комиссиясенә жибәрелә, ул әлеге тәкъдимнәр кергән көннән алып 30 көн эчендә аларны карый һәм карау нәтижәләре буенча эксперт бәяләмәсе кабул итә. Кергән тәкъдимнәре эксперт комиссиясе тарафыннан карау тәртибен әлеге Закон нигезендә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты билгели,

һәм анда тәкъдимне керткән муниципаль районның, шәһәр округының вәкиллекле органы вәкилләренә катнашу мөмкинлегә һәм балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарға кертелүе күздә тотыла торган объекттан (территориядән, бинадан) файдаланучы юридик зат, юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданның катнашу мөмкинлегә каралырга тиеш. Эксперт комиссиясе бәяләмәсе тәкъдимне керткән муниципаль районның, шәһәр округының вәкиллекле органына жиберелә.

6. Балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган башка урыннарны билгеләү турындагы карар эксперт комиссиясенә уңай бәяләмәсе нигезендә муниципаль районның, шәһәр округының вәкиллекле органы тарафыннан кабул ителә.

7. Балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарны билгеләү турында муниципаль районның, шәһәр округының вәкиллекле органы карары билгеләнгән тәртиптә халыкка житкерелергә (бастырып чыгарылырга) тиеш. Вәкиллекле орган карары һәм эксперт бәяләмәсе күчәрмәләре вәкиллекле орган карар кабул иткән көннән алып өч көн эчендә әлеге карар белән балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарға кертелгән объекттан (территориядән, бинадан) файдаланучы юридик затка яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданның жиберелә.

8. Гомуми файдаланудагы транспорт чараларында төнлә балаларның ата-аналардан (аларны алмаштыручы затлардан), шулай ук балалар катнашында чаралар үткөрүче затлардан башка йөрүен тыю әлеге транспорт чараларының маршрутлары Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясенә башка субъектлары территорияләре аша үткәндә бу чараны куллану тәртибе турында Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясенә башка субъектлары арасында төзелә торган килешүләргә исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

9. Объектларны (территорияләргә, биналарны) балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган әлеге статьяның 3 өлеше нигезендә билгеләнгән урыннар исемлегенән, бу объектларның (территорияләргә, биналарның) профилен (максатчан билгеләнешен) үзгәртүгә яисә юкка чыгаруға (файдалануны туктатуға) бәйле рәвештә, төшереп калдыру, шулай ук объектларның (территорияләргә, биналарның) исемлегенә аларның исемнәре үзгәртүгә бәйле рәвештә үзгәреш кертү муниципаль районнарның, шәһәр округларының вәкиллекле органнары карары белән гамәлгә ашырыла.

5 статья. Балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда аларға булу рөхсәт ителмәү хакында хәбәр итү

1. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары балигь булмаганнарға булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда аларға булу рөхсәт ителмәү турында һәм әлеге Закон таләпләрен бозган өчен

административ жаваплылык хакында, шул исәптән массакүләм мәгълүмат чаралары һәм Интернет челтәре аша, үз вәкаләтләре чикләрендә халыкка мәгълүмат бирәләр.

2. Балигъ булмаганнарның караучысыз калуларын һәм хокук бозуларын профилактикалау системасы органнары һәм учреждениеләре, шулай ук балигъ булмаганнарның караучысыз калуларын һәм хокук бозуларын профилактикалау чараларын гамәлгә ашыручы башка органнар һәм учреждениеләр балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда аларга булу рөхсәт ителмәү хакында балигъ булмаганнар һәм ата-аналар (аларны алмаштыручы затлар) арасында аңлату эшләре уздыралар.

6 статья. Балаларның сәламәтлегенә һәм аларның үсешенә зыян китерүне кискәтү чараларын тәмин итүгә таләпләр

1. Ата-аналар (аларны алмаштыручы затлар), балалар катнашында чаралар үткәрүче затлар балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда балаларга булуны рөхсәт итми торган таләпләрнең үтәлүен тәмин итәргә тиеш.

2. Балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда кертелгән объекттан (территориядән, бинадан) файдаланучы юридик зат житәкчеләре яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башкаручы гражданныр балигъ булмаганнарның әлегә объектларда (территорияләрдә, биналарда) булуын (балигъ булмаганнарның күзәтүчесез булуын) кискәтү һәм күрсәтелгән объектларда (территорияләрдә, биналарда) аларны ачыклау буенча чаралар күрүне тәмин итәргә тиеш.

3. Юридик затлар яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башкаручы гражданныр балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда кертелгән үзләре файдалана торган объектларда (территорияләрдә, биналарда) балигъ булмаганнарга булу рөхсәт ителмәү турында мәгълүмат урнаштыруны тәмин итәләр. Бу мәгълүмат тиешле объектка (территориягә, бинага) керү урынында күренеп торырлык һәм аңлаешлы итеп куелырга тиеш.

4. Балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда балаларга булуны рөхсәт итмәү таләпләрен үтәүне тикшереп тору балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау системасы органнары һәм учреждениеләре тарафыннан үз компетенциясе кысаларында гамәлгә ашырыла.

5. Гражданныр, ижтимагый оешмалар балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда аларны ачыклауда һәм булдырмауда балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларны профилактикалау системасы органнарына һәм учреждениеләренә ярдәм итәргә хокуклы.

7 статья. Балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнгән торган урыннарда аларны күрү турында ата-аналарга (аларны алмаштыручы

затларга) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга хәбәр итү һәм аларны илтеп тапшыру тәртибе

1. Балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау системасы органнарының һәм учреждениеләренең вазыйфай затлары балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда балигъ булмаганны күргән очракта, шулай ук юридик затларның житәкчеләре, башка вазыйфай затлары, юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданныр, аларның вәкилләре балигъ булмаганны балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда кертелгән үзләре файдалана торган объектларда (территорияләрдә, биналарда) күргәндә түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

1) балигъ булмаганны ата-анага (аларны алмаштыручы затларга), балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга яисә эчке эшләр органнары хезмәткәрләренә тапшырганга кадәр балигъ булмаганны күргән объектта (территориядә, бинада) аңа имин шартлар тудырырга;

2) балага исемен һәм фамилиясен, яшен, тору урыны адресын, шулай ук ата-анасының (аларны алмаштыручы затларның), балалар катнашында чаралар үткәрүче затларның фамилияләрен, исеменнән һәм аталарының исемен, аларның телефоннарын, балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда булуының сәбәбен әйтүне тәкъдим итәргә;

3) әлеге Законны бозу очрагы турында эчке эшләр органнарына түбәндәге мәгълүматны кичекмәстән хәбәр итәргә:

а) баланы күргән урынны һәм вакытны;

б) баланың шәхесе, аның ата-анасы (аларны алмаштыручы затлар) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затлар (алары булган очракта) турында белешмәләренә;

в) баланы танырга мөмкинлек бирүче белешмәләренә (якынча яшен, женесен, чәч төсен, киemen тасвирлауны, үзенчәлекле билгеләрен), алкоголь, наркотик, агуланып исерү билгеләренә булуын яисә булмавын;

г) бала белән бергә булган балигъ булганнар турында белешмәләренә (алары булган очракта);

д) хәбәрне житкерүченә фамилиясен, исемен, атасының исемен һәм телефонын.

2. Балигъ булмаганнарга булу тыела яисә чикләнә торган урыннарда балигъ булмаганның булуы факты ачыкланганда эчке эшләр органнарының вазыйфай затлары:

1) балигъ булмаганның шәхесен, аның тору урынын, ата-анасы (аларны алмаштыручы затлар) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затлар турындагы белешмәләренә, алары булмаган очракта, шушы белешмәләренә ачыклай;

2) балигъ булмаганның булу урыны турында кичекмәстән ата-анага (аларны алмаштыручы затларга) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга хәбәр итә һәм аларга баланы илтеп тапшыру буенча гамәлләрне алар белән килештерә;

3) баланы аның ата-анасына (аларны алмаштыручы затларга) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затларга ашыгыч рәвештә илтеп тапшыру чараларын күрә;

4) әлеге Закон таләпләрен бозган затларны административ җаваплылыкка тарту өчен кирәкле материаллар әзерли.

3. Ата-ана (аларны алмаштыручы затлар) яисә балалар катнашында чаралар үткәрүче затлар урыннарында булмаган очракта, аларның кайда икәнлеген ачыклау мөмкинлеге булмаганда яисә балигь булмаганни бу затларга тапшыруда тоткарлык тудыра торган башка хәлләр булганда, эчке эшләр органнарының вазыйфаи затлары балигь булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау турындагы законнар нигезендә чаралар күрәләр.

8 статья. Әлеге Законны бозган өчен җаваплылык

Балаларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм әхлакый үсешенә ярдәм итү һәм аларга зыян китерүне кисәтү чараларын тәмин итү буенча билгеләнгән таләпләрне үтәмәгән өчен ата-аналар (аларны алмаштыручы затлар), балалар катнашында чаралар үткәрүче затлар, шулай ук юридик затлар яисә юридик зат төземичә генә эшқуарлык эшчәнлеген башқаручы гражданныр Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә җаваплылыкка тартылалар.

9 статья. Әлеге Законның үз көченә керүе

Әлеге Закон рәсми басылып чыккан көненнән соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Татарстан Республикасы
Президенты

Р.Н. Миңнеханов

Казан, Кремль
2010 елның 14 октябре
№ 71-ТРЗ